НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ
ПРОБЛЕМ ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

м. Харків, 18–19 жовтня 2018 року

Харків
«Право»
2018

УДК 343.2.01(477)
К82

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій (головний редактор),
В. І. Борисов (заступник головного редактора),
А. П. Гетьман, Л. М. Демидова, М. І. Панов,
В. І. Тютюгін, В. С. Батиргареєва,
І. О. Зінченко, Д. П. Євтєєва

К82 **Кримінально-правове** регулювання та забезпечення його ефективності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18–19 жовт. 2018 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Харків : Право, 2018. – 552 с.

ISBN 978-966-937-502-5

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018
© Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2018
© Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018

ISBN 978-966-937-502-5

Зміст

ПЕРЕДНЄ СЛОВО 17

МАТЕРІАЛИ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ

Луценко Ю. В.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА 20

Баулін Ю. В.
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ:
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ..... 23

Панов М. І.
ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ
У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ..... 28

Хомич В. М.
УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ КОНТРОЛЬ ПРЕСТУПНОСТИ
НУЖДАЕТСЯ В КРИМИНОЛОГИЧЕСКОЙ
СИСТЕМАТИЗАЦИИ..... 34

Туляков В. О.
«ЧОРНІ ЛЕБЕДІ» КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ..... 38

Сокуренко В. В.
ПОТЕРПІЛИЙ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ
ВІДНОСИН: АНТРОПОЦЕНТРИЧНИЙ ВИМІР
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА..... 42

Осояну Т.*, *Ковальчук И.
ВИЗУАЛЬНОЕ НАБЛЮДЕНИЕ – ИНСТРУМЕНТ
ДОКАЗЫВАНИЯ ИЛИ РИСК ВМЕШАТЕЛЬСТВА
В ЧАСТНУЮ ЖИЗНЬ 46

Марчук В. В.
О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ КВАЛИФИКАЦИИ
И ОБОСНОВАНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА УКЛОНЕНИЕ
ОТ ОТБЫВАНИЯ НАЗНАЧЕННОГО НАКАЗАНИЯ 51

Бершов Г. Є.
ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ,
ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО СКЛАДУ МИРОТВОРЧИХ КОНТИНГЕНТІВ..... 55

Куц В. М.
АДЕКВАТНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЯВИЩ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 163
Антипов В. І.
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ТА НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА 166
Житний О. О.
ПРО МІСЦЕ «ЗОВНІШНІХ» СУБ'ЄКТІВ У МЕХАНІЗМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 170
Назимко Є. С.
СТРУКТУРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ 174
Антипов В. І., ***Антипов В. В.***
ЗЛОЧИНИ З ВАРІАТИВНИМИ ДІЯМИ ЯК АНТИТЕЗА ПОВТОРНИМ І ПРОДОВЖУВАНИМ ЗЛОЧИНАМ 177
Савінова Н. А.
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА ТА ДОВІРА: ПОШУК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ З ПОЗИЦІЙ РІВНОВАГИ НЕША 180
Вереша Р. В.
ЕТИМОЛОГІЯ НАМІРУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ 185
Хилюта В. В.
ПАРАДИГМА УГОЛОВНОГО ПРАВА В ЭПОХУ ПОСТМОДЕРНА 188
Максимович Р. Л.
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА НОРМА ЯК ЗАСІБ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 191
Киричко В. М.
ПРО ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАБОРОН ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН І ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ 193
Радутний О. Е.
УСВІДОМЛЕННЯ ТА МОЖЛИВІСТЬ КЕРУВАТИ СВОЇМИ ДІЯМИ (БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ) ЯК ОЗНАКИ, ЩО ПРИТАМАННІ НЕ ТІЛЬКИ ЛЮДИНІ 198

інституту утворюють нерідко самостійні підрозділи, які називаються субінститутами[1].

Здавалося б, що за цією ознакою з характеристикою КПІ все зрозуміло. Однак слід звернути увагу на доволі складну проблему поділу складних інститутів. Мова йде про одиницю їх поділу – підінститути чи субінститути. Переконані, що підінститут – це окремий КПІ, який є елементом більш складного. В ієрархії КПІ підінститути певного КПІ (наприклад, заходів кримінально-правового характеру) можуть поділятись на ще одні підінститути (наприклад, інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням на інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років). Тут мова може йти про підінститути першого, другого, третього та інших рівнів.

Своєю чергою, під субінститутом вважаємо такий КПІ, який є особливим, наділеним додатковими ознаками, відносно іншого – більш загального КПІ, але не є його елементом (наприклад, інститут звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування є субінститутом відносно загального інституту звільнення від покарання та його відбування). Субінститути можуть поділятись на підінститути, однак, вони не є одиницею поділу КПІ. Цією одиницею виступають підінститути.

В. І. Антипов, к. ю. н., професор, професор кафедри кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України
В. В. Антипов, к. ю. н., доцент

ЗЛОЧИНИ З ВАРІАТИВНИМИ ДІЯМИ ЯК АНТИТЕЗА ПОВТОРНИМ І ПРОДОВЖУВАНИМ ЗЛОЧИНАМ

Кримінальний кодекс України (КК), доктрина кримінального права та судова практика відрізняють повторність злочинів від продовжуваних злочинів. Повторність злочинів характеризується вчиненням «двох або

[1] Общая теория государства и права. Академический курс : в 3 томах. 2-е изд., перераб. и доп. / отв. ред. М. Н. Марченко. Москва : ИКД «Зерцало-М», 2001. Т. 2. 528 с.

більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу» (ч. 1 ст. 32 КК). Продовжуваний злочин «складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром» (ч. 2 ст. 32 КК), які не утворюють повторності і кваліфікуються як один злочин.

Але, як виявляється, існують злочини, що не належать до продовжуваних, але так само можуть не утворювати повторності. Це злочини, передбачені статтями Особливої частини КК, диспозиція яких містить перелік нетотожних дій. Учинення з цього переліку однієї або двох чи більше дій у різних варіантах утворює об'єктивну сторону складу такого злочину[1]. На відміну від простих злочинів, які завжди утворюють повторність у випадках неодночасного вчинення двох або більше діянь, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК, злочини з «варіативними діями» можуть кваліфікуватись як один злочин чи як повторність злочинів – залежно від варіанта (комбінації) відповідних дій та наявності чи відсутності єдиного умислу при їх вчиненні.

Розглянемо, як приклад, злочин, передбачений ст. 263[1] КК. В її диспозиції вказані такі варіанти дій, що утворюють об'єктивну сторону складу цього злочину: незаконне 1) виготовлення, 2) переробка чи 3) ремонт вогнепальної зброї або 4) фальсифікація, 5) незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне 6) виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Під кутом зору наявності чи відсутності повторності злочинів можливі чотири варіанти вчинення вказаних дій.

Перший варіант. Особа вчиняє одну дію, наприклад ремонт пістолета; відсутні інші дії з числа вказаних у диспозиції ч. 1 ст. 263[1] КК. Зрозуміло, що в такому варіанті множинність відсутня, вчинене є простим одиночним злочином і кваліфікується за ч. 1 ст. 263[1] КК.

Другий варіант. Особа стосовно одного (того самого) предмета злочину неодночасно вчиняє дві чи більше дії з числа вказаних у диспозиції ч. 1 ст. 263[1] КК, які охоплюються єдиним умислом. Цей варіант розглянутий у п. 5 постанови Пленуму Верховного Суду України №7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність,

[1] Як приклади, зазвичай, наводяться ст. 263, ст. 307 і ст. 309 КК. Однак, в дійсності в Особливій частини КК їх набагато більше (статті 111, 136, 137, 149, 158 і т. д. включно з останньою статтею КК – 447). Для відокремлення таких злочинів від «простих одиничних», «простих повторних» і «продовжуваних» пропонується іменувати їх: злочини з «варіативними діями» чи «варіативні» злочини.

сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» з висновком, що в таких випадках відсутня множинність злочинів: «вчинені особою діяння стають елементами одного злочину» і кваліфікуються як один злочин. Незважаючи на невдале використання виразу «елементи злочину», що може провокувати плутанину з усталеним поняттям «елементи складу злочину», вказаний висновок є, на наш погляд, правильним, оскільки в такому варіанті усі дії (наприклад, ремонт пістолета та заміна маркування того самого пістолета) охоплюються єдиним умислом в момент вчинення вже першої дії. Відсутність тотожності діянь «компенсується» єдиним предметом злочину, що не утворює продовжуваного злочину, але виключає повторність. Злочин з варіативними діями вважається закінченим у момент вчинення вже першої дії (на відміну від продовжуваного злочину).

Третій варіант. Особа неодночасно і відносно різних предметів злочину два чи більше разів вчинює одну дію, з числа передбачених ч. 1 ст. 263^1 КК. Наприклад, особа спочатку виготовляє гвинтівку, а потім виготовляє бойовий припас (або іншу гвинтівку).

Четвертий варіант. Особа неодночасно і відносно різних предметів злочину вчинює різні дії з числа передбачених ч. 1 ст. 263^1 КК. Наприклад, перша дія – ремонт пістолета, а друга – виготовлення вибухового пристрою (або виготовлення іншого пістолета).

Спільним для третього і четвертого варіантів є відсутність як єдиного предмета злочину, так і єдиного умислу стосовно вчинення двох чи більше дій. Аналіз судової практики свідчить, що суди в таких ситуаціях (варіантах) кваліфікують вчинені дії як самостійні злочини, що цілком узгоджується з визначенням повторності злочинів у ч. 1 ст. 32 КК. Так, у четвертому варіанті правильною слід вважати кваліфікацію ремонту пістолета за ч. 1 ст. 263^1 КК, а виготовлення вибухового пристрою (чи іншого пістолета) – за ч. 2 цієї статті як повторний злочин.

Принагідно зазначимо, що в дійсності існує ще один варіант множинності злочинів із «варіативними діями». Це злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 307, ст. 309, ст. 311, ст. 318 КК): коли перша дія з числа передбачених відповідною статтею вчинюється за межами України, а друга – на українській території (чи навпаки). У таких випадках, навіть якщо дії вчинені одним суб'єктом стосовно того самого предмета і охоплюються єдиним умислом особи, кожна з них має кваліфікуватися як окремий злочин. Наприклад, виготовлення на території України з метою збуту опію і подальший його

збут на території Польщі необхідно кваліфікувати як два окремі злочини: перша дія (виготовлення) – за ч. 1 ст. 307 КК; друга дія (збут) як самостійний злочин за ознакою повторності – за ч. 2 ст. 307 КК.

Така кваліфікація обумовлена, зокрема, змістом ст. 36 Єдиної конвенції про наркотичні засоби та ст. 22 Конвенції про психотропні речовини[1], згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, і в яких зазначено: «…якщо ряд взаємопов'язаних діянь, що становлять правопорушення відповідно до пункту 1, був здійснений у різних країнах, кожне з цих діянь розглядається як окреме правопорушення».

Н. А. Савінова, д. ю. н., старший науковий співробітник, декан факультету морського права та менеджменту Національного університету «Одеська морська академія»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА ТА ДОВІРА: ПОШУК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ З ПОЗИЦІЙ РІВНОВАГИ НЕША

Кримінально-правова політика (як і будь-яка правова політика) майже всіх без винятку країн світу, в сучасних умовах інтерактивних відносин влади та суспільства, зазнає низки видозмін. Це пов'язано з тим, що попередні комунікації влади із суспільством мали переважно односторонній характер: законодавець приймав певне рішення, правозастосувач здійснював його безпосередню реалізацію, а суспільство виявлялося фактично мовчазним спостерігачем за тим, як для нього, щодо індивідуальних або колективних членів такого суспільства, право реалізовувалося.

Відкрите суспільство, що було обумовлене, а потім і саме прискорило глобалізаційні процеси, не допускає векторної, однобокої комунікації: всі дії влади в інформаційно-цивілізованих державах – від прийняття політичних актів та актів законодавства до притягнення до кримінальної відповідальності та компенсацій – мають feedback від суспільства.

---

[1] Єдина конвенція про наркотичні засоби (ООН, від 30.03.1961). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_177;

Конвенція про психотропні речовини (ООН, від 21.02.1971). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_176.